

DIGITAAL BURGERSCHAP: NIEUWE OPGAVE VOOR BIBLIOTHEKEN

De digitale transformatie waarin we ons als samenleving bevinden, stelt bibliotheken voor nieuwe vraagstukken. Hun rol als toegangspoort tot betrouwbare informatie en centrum voor persoonlijke ontwikkeling vraagt om een andere invulling. De nieuwe landelijke programmalijn voor openbare bibliotheken, Digitaal Burgerschap, gaat daarbij helpen.

De samenleving digitaliseert in rap tempo, maar het lukt bij lange na niet iedereen om het tempo van de technologische versnelling bij te houden. Deze technologische versnelling werkt ongelijkheid tussen burgers in de hand. Steeds meer mensen kunnen met moeite omgaan met de enorme toevloed aan informatie en nemen slechts ten dele kennis van ontwikkelingen. Het risico op uitsluiting neemt toe, meer mensen trekken zich terug in hun persoonlijke informatiebubbel, en de voedingsbodem voor desinformatie en complotdenken groeit.

Bibliotheken hebben als taak om burgers zo toe te rusten dat zij volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. De afgelopen jaren hebben zij laten zien dat zij een sterke rol kunnen spelen in de maatschappij op het gebied van digitale inclusie (bibliotheeknetwerk.nl/basisvaardigheden-

‘Bibliotheken bieden een plek waar mensen op een veilige en laagdrempelige manier kennis kunnen maken met (nieuwe) technologie’

volwassenen/digitale-inclusie), met een breed aanbod van cursussen en het opzetten van Digitaalhuizen. De laatste twee jaar kwam die ontwikkeling in een stroomversnelling met de invoering van Informatiepunten Digitale Overheid (IDO's) in vrijwel alle bibliotheken en met de snelle

respons van de bibliotheken op de vraag om ondersteuning bij de CoronaCheck-app.

Dichten digitale kloof

De urgentie om de digitale kloof te dichten beperkt zich echter niet tot ondersteuning bij de digitale overheid en basisvaardigheden. De rappe en vergaande digitalisering en de snelheid waarmee technologieën zich ontwikkelen, drukken een stempel op de manier waarop de samenleving is ingericht en de wijze waarop burgers daaraan deelnemen. Ook voor burgers die de basis al meester zijn, wordt het steeds belangrijker om digitaal vaardig

In de rubriek 'KB Onderzoekskroniek' beschrijven medewerkers van de afdeling Onderzoek van de Koninklijke Bibliotheek hun resultaten, trends en vondsten.

te zijn, de kansen te zien die internet biedt en zich bewust te zijn van risico's en gevaren. De landelijke programmalijn Digitaal Burgerschap rust bibliotheken toe om rondom deze brede opgave lokaal betekenisvolle dienstverlening op te zetten.

Risico's en gevaren waren

Een eerste belangrijke doelstelling voor die dienstverlening is het vergroten van de (online) weerbaarheid van burgers, jong en oud. De steeds sterkere verweving van de 'echte' en de virtuele werkelijkheid brengt fundamentele sociale en culturele verandering teweeg. Publieke waarden zoals privacy en autonomie komen onder druk te staan en het wordt voor burgers steeds moeilijker zich effectief te beschermen tegen de diverse vormen van cybercrime. Bibliotheken kunnen bijdragen aan de bewustwording van risico's en de weerbaarheid om daarmee om te gaan. Vanuit de landelijke programmalijn kunnen zij daarvoor putten uit een divers aanbod aan interventies. Zo zijn er serious games, zoals MediaMasters (mediamasters.nl) en HackShield (global.joinhackshield.com/nl), waarin de jeugd spelenderwijs leert over de kansen en risico's van internet. Ook zijn er lessenseries, online gidsen en handleidingen die helpen het digitaal bewustzijn te vergroten en de dialoog te stimuleren over de invloed van digitalisering op het leven.

AI, robots en nanotechnologie

Technologische verandering creëert ook kansen. De inzet van kunstmatige intelligentie, robots en nanotechnologie zorgt ervoor dat we sprongen maken in de

Marjolein Oomes

Kennisadviseur bij de Koninklijke Bibliotheek en lid van het kernteam Digitaal Burgerschap

Bouwstenen landelijke programmalijn

Het afgelopen jaar werkten de KB, Stichting Samenwerkende POI's Nederland (SPN), negen provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) en bibliotheken – met financiering van stichting Pica – samen aan de nieuwe landelijke programmalijn voor openbare bibliotheken: Digitaal Burgerschap. Vanuit deze programmalijn wordt op een diversiteit aan thema's geëxperimenteerd, verkend, ontwikkeld en kennis gedeeld. Een uitgebreide set aan bouwstenen moet bibliotheken helpen hun expertise op dit vlak te vergroten en programmering met impact op en uit te bouwen.

wetenschap én in het dagelijks leven. De vraag is hoe we deze ontwikkelingen kunnen inzetten voor het welbevinden van de hele gemeenschap. De tweede doelstelling: bibliotheken bieden een plek waar mensen op een veilige en laagdrempelige manier kennis kunnen maken met (nieuwe) technologie. In maakplaatsen en medialabs, bijvoorbeeld, kunnen burgers experimenteren met nieuwe media en technologie. Op deze manier ontwikkelen ze nieuwe vaardigheden en ontdekken ze nieuwe toepassingen, is de aanname. Dat helpt hen om beter de kansen te benutten die deze nieuwe wereld ons brengt.

Bijdragen aan eigen leefomgeving

Wie vaardig en weerbaar is, heeft meer regie en eigenaarschap over het eigen (digitale) leven. In de derde pijler van de programmalijn wordt het streven naar regie en eigenaarschap doorgetrokken naar het domein van de leefomgeving en de actieve participatie. Ook hier drukken technologie en digitalisering een duidelijke stempel. Meedenken en meepraten over maatschappelijke vraagstukken wordt makkelijker door de inzet

van digitale middelen. Ook voor dit domein geldt echter dat participatie niet voor iedereen vanzelfsprekend is. Zowel in de online als de offline wereld blijft het een uitdaging om burgers betrokken te houden.

Lokaal faciliteren

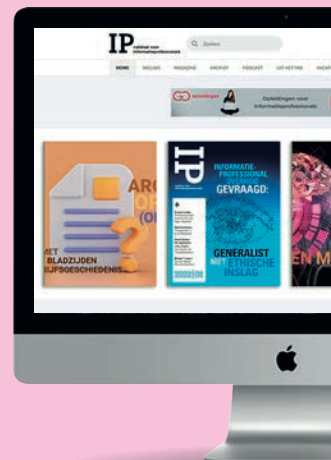
Vanwege hun centrale en toegankelijke plek in de lokale samenleving zijn bibliotheken een logische plek om de betrokkenheid van burgers bij de publieke zaak te faciliteren en te stimuleren. Op diverse plekken gebeurt dat al met lezingen, praatprogramma's en meet-ups rondom lokale vraagstukken. In Overijssel bijvoorbeeld werken sommige bibliotheken samen met journalisten aan nieuwe vormen van programmering rondom de 'agenda van de stad'. Weer andere bibliotheken experimenteren met *citizen science*. Ondersteund met meet-instrumenten kunnen burgers hier zelf aan de slag om data te verzamelen die helpen de eigen leefomgeving in kaart te brengen en te verbeteren.

> Meer informatie vind je op bibliotheeknetwerk.nl/digitaal-burgerschap.

<

IP

vakblad voor
informatieprofessionals

Hybride IP:
papier
en
online

Met ingang van dit
jaar verschijnt IP
vier keer op papier
en vijf keer als
digitaal magazine.

De papieren IP belandt gewoon in je fysieke brievenbus, de digitale IP krijg je als versleutelde link die we sturen naar het mailadres dat bij ons bekend is. Daarnaast kun je als abonnee alle IP's – papier en digitaal, vanaf jaargang 2011 – als vanouds raadplegen in het **online archief** op informatieprofessional.nl.

De losse bijdragen in full-text en de hele nummers als pdf (papieren bladen) en als digitaal magazine.

Vragen? Mail dan even naar redactie@informatieprofessional.nl.

www.informatieprofessional.nl